

Tombre Fiskeanlegg AS
Drageid
5640 Eikelandssosen

Fiskeri- og Kystdepartementet
Postboks 8118 Dep
0032 Oslo

Hardangerfjordforskriften – tilsvar på høring

Viser til høringsbrev datert 16.02 2011 om *Forslag til særskilte tiltak for akvakulturrelatert verksemd i Hardangerfjorden.*

FKD har et ønske og et mål om å bygge opp en konkurransedyktig norsk havbruksnæring. Samtidig ønsker FKD at havbruksnæringen skal være miljømessig bærekraftig. Er dette områder som lar seg forene og / eller vil den ene trekke den andre med seg i "feil" retning ?

FKD har i sin strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring, satt seg noen mål:

1. *At havbruk ikke bidrar til varige endringer i de genetiske egenskapene til villfiskbestandene.*
2. *At oppdrettslokaliteter som er i bruk holder seg innefor en akseptabel miljøstand, og har ikke større utslipp av næringssalter og organisk materiale enn det resipienten tåler.*
3. *Sykdom i oppdrett har ikke bestandsregulerende effekt på villfisk, og mest mulig av oppdrettsfisken vokser opp til slaktning med minimal medisinbruk.*
4. *Havbruksnæringen har en lokalitetsstruktur og arealbruk som reduserer miljøpåvirkningen og smitterisiko.*
5. *Havbruksnæringens behov for førråstoff dekkes uten overbeskatning av de viltlevende marine ressursene.*

Som næringsaktør er vi sikker på at bærekraft kan gå side om side med det og være konkurransedyktig, men det setter krav til både forvaltning og næring.

Utfordringen for oss som næringsaktør er når bærekraftbegrepet blir nyttet ensidig om miljø, og at begrepene samfunnsmessig nytte og økonomiske utvikling ikke inkluderes.

Oppdrettsnæringens utvikling i Hardanger og Sunnhordland er all sannsynlig den nasjonalt som mest ivaretar FKD sitt bærekraftsmål:

Ad 1: Det er i dag ingen dokumentasjon som tilsier at havbruksnæringen langs Hardangerfjorden har påvirket de ville stammene av laks og ørret genetisk. Litt om situasjonen regionalt:

- Fjorden har ca. 21 lakse- og ørretførende elver. Flere av disse var ikke lakseførende før ca. 1970-tallet, men ble lakseførende som følge av utsett av laks fra andre elver på Vestlandet, ispedd feilvandring fra andre elver. Det er kun noen få elver, som historisk sett, er selvproduserende.
- Mer enn 50 % av elvene i regionen er kraftutbygget gjennom ca. 134 utbyggingstiltak fram til 2010. Det ligger inne søknader i NVE for mer enn 30 nye utbygginger. Hovedtyngden i nåværende eller tidligere lakse- og ørretførende elver, og også i Etne-vassdraget som er en nasjonal lakseelv. (Alle data fra NVR juni 2010)

- Flere elver har levert inn genmateriale til genbank i Eidfjord. Slektskap og robusthet m.v. er ikke testet mellom de ulike elvene. All sannsynlig kan ikke genmaterialet fra før 2003 nyttes i praktisk bruk grunnet utilstrekkelig lagringsmetode. Når det har vært større endringer i omkringliggende miljø, kan en stille seg spørsmålet om de lagrede genene i dag, vil overleve i elvene de er plukket ut fra.
- Nedturen for villaksen i Hardangerfjorden startet lenge før oppdrettsnæringen var kommet opp og stå. Det viser også fangsstatistikk og tiltak fra Fylkesmannen tilbake til slutten av 1980-tallet. (Data fra Fylkesmannen i Hordaland)
- I alle elvene knyttet til dyrkbart areal har myndighetene ved Landbruksdepartementet, i perioden fra slutten av 80-tallet til slutten av 90-tallet, bevilget midler til at eksisterende jordbruksareal har blitt utvidet og effektivisert. Dette har ført til retting av elveløp og at sideløp til elv er lagt i rør / tettet igjen. Følgene har vært økt fart på vannet i hovedløp og manglende gyteplasser og oppvekstplasser for yngel. Lukking av bekker med rør er spesielt regulerende for sjøørretbestanden. (rapport www.miljø.uni.no/sjøaurebekker i bergen og omland.)

Det er 5 år siden havbruksnæringen regionalt bygde opp de første garndepotene knyttet til store rømminger, og samtidig inngikk skriftlige avtaler med regionale fiskere om beredskap knyttet til rømming – bruk av garndepot, oppfiske m.v.. De siste årene er det samtidig investert flere hundre millioner kroner i nytt utstyr for bl.a. å bedre forholdene for egen fisk og å redusere antallet rømminger (NYTEK).

Næringen startet i 2009 en dialog med elveiere regionalt for å få til et samarbeid knyttet til bl.a. varsling om rømming, oppfiske av rømt fisk, utstyrsbehov, bedre metode for bestandsberegninger m.v.. De fleste elveiere takket "nei" og henviste til at samarbeid måtte skje gjennom et Statlig organ. Men tre elver takket "ja" til samarbeid og disse er næringen i løpende dialog med.

I perioden 2004 – 2008 er det fisket opp anslagsvis 1.327 oppdrettslaks i elvene i Hardangerfjorden (21 stk), tilsvarende ca. 13 fisk pr elv pr år (innsendte skjellprøver til Rådgivende Biologer samt Gytefisktellinger foretatt av UNi Miljø AS).

Om FGD gikk inn på www.vilvitevillaks.no og studerte elvene Eidfjordvassdraget og Etnevassdraget, ville en se at årsaken til at det ikke er fisk i førstnevnte vassdrag var kraftutbygging, og sistnevnte vassdrag overfiske i perioden 2005 – 2008. At årsakene til nedgangen i elvene skyldes andre årsaker enn oppdrett, tar ikke bort min bedrifts og / eller andres ansvar for å rydde opp i den rømte fisken og bekjempe lakselusen som parasitt. Men dataen fra Eidfjordvassdraget og Etnevassdraget setter Hardangerfjordforskriften i et mer reelt perspektiv.

Forskning har vist at rømt fisk beveger seg over større områder. Dette indikerer at den rømte fisken som tas i Hardangerregionen ikke nødvendigvis har sitt opphav regionalt. **Men regionen ilegges hele belastningen.**

- Ad 2: Det er intet som i dag tyder på at oppdrettsnæringen i Hardanger og Sunnhordland utøver noe negativt foravtrykk hva angir utslipp av organisk materiale og næringsalter. Men det er et område en skal være obs på at ikke utvikler seg negativt. (Data fra Havforskningsinstituttet)
- Ad 3: At minst mulig av oppdrettsfisken vokser opp til slaktevekt uten medisin, er et mål en skal ta alvorlig og som næringen har tatt alvorlig over flere år. Oppdretterne i Hardanger og Sunnhordland var de første til å opprette regionalt fiskehelsenettverk i 2004, og de første som systematisk startet med innsamling av data om bl.a. lus og hydrografi, og som satte dette i en helhet for å finne de beste behandlingsmåtene.

Vestlandet har vært rammet av sykdommen PD, og har måttet tåle mer dødelighet og mindre vekst enn andre regioner. Men dette har ikke ført til økt bruk av medisiner og / eller av lusemidler. Oppdrettere langs Hardangerfjorden har klart kunststykket å takle både vanskelig sykdom og lusesituasjonen som har vært de siste årene. En har satt i gang tiltak for å finne løsninger, tatt i bruk vaksine, organisert seg i fiskehelsenettverk m.v.. Alt for å bedre kunnskapsnivået for å finne de gode løsningene.

I mai 2004 sto det ca. 14 millioner laks og regnbueørret i oppdrettsanlegg i Hardangerfjorden. I mai 2009 stod det ca. 31 millioner fisk i samme region. Vedlagte graf viser at selv om antallet fisk har gått opp så har antallet lus, totalt, gått ned. Vi tør påstå at lakselus i dag ikke har en negativ bestandsutvikling regionalt for villaks og sjøørret i regionen, og har all sannsynlig ikke hatt dette siden 2002/03.

Det er interessant å observere at Uskedalselva i Kvinnherad kommune, midt i Hardangerfjorden, nærmest har hatt 10 år med positiv oppgang for laks og sjøørret, mens laks i elver i indre del av fjorden, der det ikke er oppdrettsanlegg eller lus, ikke har samme oppgang. Herunder interessant å observere at en ikke på forskernivå eller i forvaltningen stiller seg spørsmålene om denne ulikheten.

- Ad 4: Den delen av Hardangerfjorden med minst lus og som er minst eksponert, er fritatt for oppdrett. Vi er ikke i tvil at om en tok hele fjorden i bruk så ville en skape større avstand mellom anlegg samtidig som en kunne få til større soner og bedre brakkleggingsforhold. Men slik vi leser FKD sitt høringsutkast er dette ikke ønskelig fra forvaltningen sin side, og dette er underlig all den tid en ønsker å bedre de generelle forholdene regionalt.

Vi styres mer og mer av organ vi ikke har stemt på, og utfordres oftere og oftere på flere syn fra flere offentlige organ på samme sak. Dette er blitt en større og større utfordring for oss som lokal aktør innen havbruk. Utfordringen blir ekstra stor når en i hverdagen står på for å følge alle pålegg som er gitt, er løsningsorientert i forhold til nye problemstillinger, legger oss i forkant av lovverket, og så oppleve at en kun får negativ tilbakemelding i form av ytterligere forskrifter. Insitamentene i form av belønning for å gjøre noe bra er totalt fraværende, og det skaper en uheldig situasjon for oss som bedrift, og for vårt forhold og holdning til forvaltningen.

Utfordringen med bærekraftsmålene til FKD er at de er umulige å nå. I seg selv trenger ikke dette å være negativt, i det de vil være noe å strekke seg etter, men for dem som ønsker havbruksnæringen bort, er de en drømmesituasjon. Målene legger havbruksnæringen for hugg uansett hva godt som gjøres, og dette er noe vi har sett over lang tid i Hardangerfjorden. Den ene dagen "frigjøres" næringen av et Statlig organ, den neste dag legges næringen for "hugg" av et annet organ, og på samme sak. Og dette nytter våre "motstandere" seg av. Da blir det vanskelig å styre for oss som næringsaktør, og sannsynlig også for forvaltningen.

Når det legges opp til at vi som aktører skal redusere vår produksjon regionalt, og med et dramatisk volum, er det et paradoks at det ikke stilles noen krav overfor det vi reguleres på vegne av - elvene og forholdene for villaks og sjøørret. Hvor mye fiskeråstoff (torsk ell.) som tas ut av havet hvert år, baserer seg på forskningsmessige studier og politiske vedtak. Hvor mye som tas ut av en elv er basert på siste års fiske, gytefisktellinger og enkeltvedtak administrativt i forvaltningen. Forskjellen er stor, og sistnevnte gir rom for at praksis kan styres uten innsikt. I et slikt forenklet bilde, er det vanskelig å forstå hvordan de tiltak som settes i gang overfor oss som oppdretter, uten at tilsvarende tiltak og måleenheter også settes i verk overfor de vi skal måles opp mot, har en virkning. I våre øyne kan en ikke kun nedskalere en gruppes produksjon uten samtidig også å nedskalere og forbedre årsaken til at førstnevnte gruppe får en reduksjon. Slik Hardangerfjordforskriften er lagt opp bidrar den kun til å nedskalere produksjonen i havbruksnæringen regionalt, og til å utarme oss som bedrifter. Når det ikke på noe som helst måte settes krav til elvene (fiske, forutsigbare tellemetoder av opp- og utvandrende fisk, gyteforhold i elv m.v) så blir det umulig å fastslå om næringen har / ikke har nådd

sine bærekraftsmål, og / eller om næringen i det hele tatt er årsaken til elvenes utvikling. Det er dette som er uheldig med FKD sine bærekraftsmål og FKD sitt forslag til Hardangerfjordforskrift – den tar ikke hensyn til en helhet, og resultatet blir en vedvarende hakking på oss som aktører i fjorden. Slik sett blir også Hardangerfjordforskriften en symbolhandling – dog med en milliard i potten og noen hundre arbeidsplasser tapt. Ille for våre lokalsamfunn, men kanskje greit for storsamfunnet.

Tombre Fiskeanlegg AS består av både matfisk, settefiskanlegg og slakteri. I 2010 så vi oss nødt for å kjøpe opp et annet familieeiet selskap utenfor Hardangerfjorden. Ikke fordi vi ønsket, men fordi vi så oss nødt til å få fatt i lokaliteter utenfor Hardangerfjorden og Bjørnefjordbassenget. Bakgrunnen var inndelingen av fjordsystemene i soner samt frysforordning m.v.. Etter at vi foretok dette kjøpet har Hardangerfjordforskriften kommet, og styrket grunnlaget for vårt kjøp. Men situasjonen for vår virksomhet er blitt forverret:

1. Hardangerfjorden er inndelt i soner og store deler av fjorden fredes, som igjen gjør det vanskelig å finne lokale løsninger og på sikt kanskje skape større soner.
2. Nordhordland er på vei til å inndeles i soner.
3. Sonene gir ikke grunnlag for rytmisk/dynamisk produksjon.

Utfordringen for vår aktivitet er at sonene ikke stemmer overens. Vår virksomhet får ikke driften til å gå opp mellom Hardangerfjorden / Bjørnefjordbassenget på ene siden, og Nordhordland på den andre. Der vi så at vi kunne flytte produksjon mellom regionene for å opprettholde driften, ser vi nå at vi står overfor en situasjon der vi må redusere driften. Kombinasjonen av Soneforskrifter i ulike regioner og Hardangerfjordforskriften går ikke opp, og slik blir vi som liten aktør allikevel sterkt rammet av utviklingen i et kort / langt perspektiv. Trekker en inn usikkerheten som alltid påhviler når nye forskrifter innføres, samt signalene i Gullestadutvalgets rapport, er det ikke tvil om at vår bedrift går en høyst usikker framtid i møte. Denne usikkerheten bygger bl.a. på vår erfaring med innføringen av soneforskriften i Hardangerfjorden. I tillegg til selve sonene hadde vi flere punkter som skulle sees i sammenheng med innføringen. Intet er fram til i dag grepet fatt i av forvaltningen, og selve soneforskriften forvaltes på samme måte som fanden leser bibelen.

Ut fra overnevnte situasjon vil vi tro at også FKD bl.a. ser problemene med å legge forvaltningen av Hardangerfjorden tilbake til Fiskeridirektoratet samtidig som Fylkeskommunen skal forvalte resten av nedslagsfeltet for vår virksomhet. Uenigheter, ekstra byråkrati, forsinket saksbehandling, forverret mulighet for verdiskaping m.v. anser vi som en del av den nye hverdagen om dette forslaget blir stående. Det er øker ikke vår motivasjon.

Soneforskriften i Hardanger / Sunnhordland har allerede forrykket produksjonen i Tombre Fiskeanlegg AS, og ført til at slakteriet vi eier i ikke lenger får jevne leveranser av råstoff. Soneinndelingen i Nordhordland samt hardangerfjordforskriften, vil ytterligere øke skjevheten. Dette er bekymringsfullt samtidig som den andre eieren av slakteriet (Lingalaks) får redusert sin produksjon.

Tombre Fiskeanlegg AS eier:

- 50 % i Quatro Laks AS med to matfiskkonsesjoner, lokalisert til Hardanger (Kvam) og Bjørnefjorden (Fusa og Samnanger).
- 100 % av Fjord Drift AS med 2 matfiskkonsesjoner, lokalisert til Fedje og Osterøy.
- 100 % i klekkeri og settefiskanlegget Drageid Laks AS, lokalisert til Fusa.
- 8 % i Sævareid Settefiskanlegg AS, lokalisert til Fusa.
- 32 % i Hardanger Fiskeforelding AS, lokalisert til Kvam

Det er totalt ca. 55 årsverk knyttet til våre selskap.

Vår virksomhet har sitt utgangspunkt tilbake til 1970-tallet. Vi er stolt av det vi har klart å bygge opp. Vi ønsker fortsatt å være en del av næringen også i årene som kommer, men vi ser også at forslagene fra FKD, mangelen på helhet, vel så gjerne kan utradere oss som bedrift.

Vi mener at forslaget til Hardangerfjordforskrift må sees i forhold til:

1. Andre forskrifter og tiltak som igangsettes regionalt overfor havbruksnæringen.
2. Soneinndelingen i fylket.
3. Gullestadutvalgets innspill.
4. Hvordan styrke elvene på statistikk og målemetoder.
5. Andre påvirkere på villaks og sjøørret.

Forslag til Hardangerfjordforskrift mangler en helhet som er helt nødvendig for om en skal vite at en trør rett eller galt, og dette kan best komme fram gjennom en bred Konsekvensutredning.

I en mellomfase er undertegnede mer enn villig til å fortsette den gode dialogen inn mot elvesiden for å skape bedre forhold for utviklingen av de ville lakse- og ørretressursene.

Som næringsaktør lokalt og regionalt mener jeg at framlegget slik det ligger i dag, ikke i stor nok grad respekterer verken næringen sitt ståsted eller muligheter, men heller ikke villaksen og sjøørreten sine behov. Intet er verre enn å gjøre vondt verre for alle parter. I forvaltningen av Hardangerfjorden ligger det ingen insitamenter for meg som næringsaktør i å yte noe ekstra. Om jeg ser tilbake på de siste 10 årene, der vi har tatt initiativ overfor fiskehelse, lus, regionalisering m.v. så har vi kun blitt møtt med "ris" og "trusler om ris". Intet er sagt eller lovet om mulige oppsider. Det er demotiverende for alle parter.

Vennlig hilsen

Håkon Tombre

Daglig leder / eier